

УДК 336.71:330.101.54

Коваленко Вікторія Володимирівна, доктор економічних наук,

доцент, професор кафедри банківської справи

Одеського національного економічного університету,

м. Одеса, 65026

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ

У статті розглянуто основні положення макропруденційного нагляду та регулювання, визначені основні проблеми його реалізації для регулювання вітчизняного ринку банківських послуг, розглянуто основні напрямки стратегії реалізації макропруденційного нагляду та регулювання.

Ключові слова: банківська система, макропруденційний нагляд і регулювання, фінансова стійкість, капітал банків, базельські принципи.

Коваленко В.В.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ МАКРОПРУДЕНЦИАЛЬНОГО БАНКОВСКОГО НАДЗОРА И РЕГУЛИРОВАНИЯ

В статье рассмотрены основные положения макропруденциального надзора и регулирования, определены основные проблемы его реализации для регулирования отечественного рынка банковских услуг, рассмотрены основные направления стратегии реализации макропруденциального надзора и регулирования.

Ключевые слова: банковская система, макропруденциальный надзор и регулирование, финансовая устойчивость, капитал банков, базельские принципы.

Kovalenko V.V.

STRATEGIC DIRECTIONS OF REALIZATION OF MACROPRUDENTIAL OF BANK SUPERVISION AND ADJUSTING

The substantive provisions of macroprudential supervision and adjusting are considered in the article, the basic problems of his realization are certain for adjusting of domestic market of bank services and basic directions of strategy of realization of macroprudential supervision and adjusting are considered.

Keywords: banking system, macroprudential supervision and adjusting, financial stability, capital of banks, Basel principles.

Постановка проблеми. Зміни у світовій фінансовій системі здійснюють суттєвий вплив на усі її складові, у тому числі на банківські інституції, які, в свою чергу, усе більш становляться вразливими дії екзогенних загроз та ендегенних шоків. Ситуація, що склалася відносно системи управління фінансовими ризиками, не в спроможності забезпечити керовану волатильність фінансового ринку, а отже, і відносну стабільність функціонування в ньому банківських інституцій.

Фінансові та економічні ринки на яких виникають кризові ситуації з каскадними сценаріями розповсюдження, демонструють системний характер світового фінансового ринку як складної відкритої системи, поведінка елементів якої визначається умовами не лінійності, сильними зворотними зв'язками та ефектом масштабу.

Трансформація системи макропруденційного аналізу має прояв у відмові від моделі єдиного регулятора, яка довела неспроможність оперативного реагування на загрози ринку, на користь моделей двох вершин ("twin peaks" model) або гібридних моделей з декількома регуляторами.

Закладені у законі Додда-Франка [1] положення заохочують виникнення системних ризиків у результаті виділення групи системоутворюючих фінансових інституцій, які підлягають особливому контролю, з наданням їм додаткових неринкових конкурентних переваг.

Суттєвою позитивною відміною політики Європейського Союзу щодо макропруденційного аналізу від впроваджених в США і Англії моделей є реалізована на практиці спроба переходу від моделі жорсткого регулювання до тонкої макропруденційної надбудови.

Скороченню можливих витрат модернізації систем регулювання повинна сприяти міжнародна політика відкритості, яка базується на узгодженості та єдності цілей і завдань урядів країн світу у сфері макропруденційної політики та тактичних дій національних інститутів.

Ефективність регулювання залежить в першу чергу не від ступеня зарегульованості або лібералізації ринків, а від філософії макропруденційного аналізу та прийнятих на його основі управлінських рішень, тобто побудова «розумного регулювання».

Аналіз останніх публікацій. Питанням щодо необхідності впровадження макропруденційного регулювання та нагляду для забезпечення сталого розвитку фінансової системи вперше були розглянуті зарубіжними науковцями у 1979 р. [18]. Подальшого розвитку теорія макропруденційного регулювання та нагляду набула завдяки розробці у 2000 р. Міжнародним валютним фондом [17] макропруденціальних індикаторів (macroprudential indicators), які у наступному році було перейменовано у показники фінансової стійкості - ПФС (financial soundness indicators).

Вивчення проблем макропруденційного нагляду вітчизняними вченими знаходиться на початковому рівні [10, с.41], що обумовлює необхідність подальшого розгортання наукових досліджень у цьому напрямку. Окремі питання запровадження макропруденційного регулювання та нагляду біли висвітлені у наукових працях Зверякова М.[2], Каурової Н. [3], Ковалева М. [4], Крилової В. [6] , Міщенко В. [7], Науменкової С. [8], Самоснова М. [13], Чуб О. [14], Швець О.[15] та інших.

Але залишається не вирішеним питанням визначення стратегічних пріоритетів реалізації стратегії макропруденційного регулювання та нагляду в Україні.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад розробки реалізації макропруденційного регулювання та нагляду в Україні.

До завдань наукової статті віднесено: визначення поняття макропруденційної політики, визначення індикаторів фінансової стабільності для попередження накопичення системних ризиків в банківській системі; дослідження міжнародного досвіду використання інструментів макропруденційної політики; формування стратегії впровадження макропруденційної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Макропруденційне регулювання та нагляд призначений для моніторингу факторів, які спричиняють прямий та непрямий вплив на фінансову стабільність, визначення факторів уразливості банківської системи по відношенню до системних ризиків, ранньої діагностики системної нестабільності у фінансовій сфері економіки. Саме завдяки впровадженню та вдосконаленню системи забезпечення фінансової стійкості, одним з елементів якої є макропруденційне регулювання та нагляд, центральні банки провідних країн світу у цілому гідно вийшли з фінансової кризи та зменшили збитки від неї.

Ефективність регулювання та нагляду за фінансовим сектором залежить значною мірою від того, наскільки чітко визначені завдання, що стоять перед органами регулювання та нагляду, наскільки добре ці завдання розуміють і підтримують органи, що розробляють економічну політику держави та несуть відповідальність за її реалізацію.

Фінансова криза виявила невідповідність регулювання та нагляду за фінансовим сектором сучасним вимогам та засвідчила, що процес регулювання та нагляду здійснювався з помилками. Уроки кризи зараз аналізуються в усьому світі, зокрема виробляється політика щодо реформування регулювання та нагляду за фінансовим сектором з метою підвищення його ефективності.

Макропруденційна політика займає проміжне місце між грошово-кредитною політикою центрального банку, яка в свою чергу націлена на досягнення макроекономічних цілей, та макропруденційним регулюванням органу нагляду, який необхідний для уникнення ситуації

неплатоспроможності окремих фінансових посередників, а також контролю за виконанням ними зобов'язань перед кредиторами, клієнтами та вкладниками. В цілому, можна сказати, що макропруденційна політика наближається до грошово-кредитної політики. В умовах збалансованої макроекономічної кон'єктури реалізація завдань макропруденційної політики буде сприяти досягненню цілей грошово-кредитної політики і навпаки, тобто макропруденційна політика повинна заміщувати грошово-кредитну політику у разі недієздатності останньої.

Виходячи з вище зазначеного, до основних завдань макропруденційної політики слід віднести: підтримка стійкості фінансової системи до агрегованих шоків, включаючи рецесію та зовнішні шоки; обмеження надлишкових фінансових ризиків, що приймають на себе фінансова система в цілому; згладжування фінансового циклу.

На наш погляд, схематично складові елементи макропруденційної політики можна подати наступним чином (рис.1).

Таким чином, як видно з рис. 1, макропруденційна політика в першу чергу відповідає за фінансову стійкість фінансової системи в цілому та банківської, зокрема. Вона має визначати та пом'якшувати ризики, що притаманні фінансовій системі для забезпечення стабільності її функціонування. Це в свою чергу призведе до зниження втрат економіки, що виникають при порушенні рівноваги надання фінансових послуг фінансовими інституціями (таких як надання кредитів, послуг страхування, платіжних та розрахункових послуг, тощо), а це в свою чергу є основою функціонування фінансових ринків.

В цілому, можна сказати, що макропруденційне регулювання - це постійний процес, в межах якого відбувається мінімізація масштабу системного ризику, викликаного настанням макро- і мікро- ризиків, що впливають на банківську систему і на реальну економіку, що досягається шляхом узгодженості в діях, які приймаються регулятором, шляхом зниження проциклічності фінансової системи та простеження за взаємозв'язками між фінансовими інституціями.

Рис. 1. Елементи макропруденційної політики (власна розробка)

Відповідно до класифікації макропруденційних інструментів експертів «Групи Тридцяти», макропруденційне регулювання здійснюється в залежності від об'єкту регулювання макропруденційної політики (табл. 1). Як видно із даних табл. 1 запропоновані інструменти доцільно використовувати для підвищення здатності фінансової системи протистояти системному ризику та для пом'якшення наслідків внутрішніх ризиків, які виникають через взаємозв'язок окремих фінансових інституцій та фінансового ринку в цілому. Але вони не призначені для запобігання наслідкам існування циклічного розвитку економіки.

Таблиця 2

Класифікація інструментів макропруденційної політики за методикою
«Групи Тридцяти» [16]

Об'єкт регулювання	Інструмент
Кредитна експансія	Динамічний норматив співвідношення обсягу кредитів до вартості застави;

Об'єкт регулювання	Інструмент
Лeverидж	Контрциклічний буфер капіталу; Стресс-тестування для оцінки достатності капіталу; Коефіцієнт валового лeverиджу (співвідношення капіталу та активів); Підвищений коефіцієнт зважування ризику в нормативі достатності капіталу по торговому портфелі цінних паперів
Ліквідність	Додатковий буфер ліквідності; Норматив співвідношення довгострокових активів та довгострокових зобов'язань; Норматив співвідношення короткострокових активів та короткострокових зобов'язань.

Існує інша думка щодо класифікації інструментів макропруденційної політики експертів Комітету з глобальної фінансової стабільності (табл.2). Більшість з наведених інструментів може застосовуватися одночасно як для підтримки фінансової стійкості, так і для згладжування фінансового циклу.

Таблиця 2

Класифікація інструментів макропруденційної політики, що рекомендовані

Комітетом з глобальної фінансової стабільності [16]

Межа не стабільності	Банк		Інші інвестори, крім банку	Учасники ринку цінних паперів	Інститути фінансової інфраструктури
	Структура балансу	Кредитні вимоги			
Фінансовий лeverидж	нормативи достатності капіталу; коефіцієнти зважування ризику; норми резервування на можливі втрати; обмеження на розподілення прибутку; обмеження щодо росту кредитного портфелю.	обмеження максимального співвідношення суми кредиту та забезпечення по ньому; обмеження максимального співвідношення процентних виплат та доходу позичальника; обмеження не співпадання термінів зобов'язань та вимог		ліміти на маржу та мінімальний дисконт	
Ризик ліквідності та ринковий ризик	нормування ліквідності; обмеження щодо валютного кредитування; обмеження не співпадання	правила оцінки вартості фінансових інструментів.	обмеження на валютну позицію	проведення операцій центральним банком на відкритому ринку	вимоги до учасників валютних торгів (гарантійний фонд, завчасне депонування)

Межа не стабільності	Банк		Інші інвестори, крім банку	Учасники ринку цінних паперів	Інститути фінансової інфраструктури
	Структура балансу	Кредитні вимоги			
	термінів вимог та зобов'язань; обмеження валютної позиції.				
Взаємозалежність систем утворюючих гравців ринку	ліміти ризику концентрації; додаткові вимоги до капіталу; вимоги до дочірніх структур				вимоги до центральних контрагентів

Як видно з табл. 2, до інструментів, рекомендованих Комітетом з глобальної фінансової стабільності (Committee on the Global Financial System) Банку міжнародних розрахунків, віднесені додаткові буферні вимоги до капіталу та ліквідності, обмеження левериджу за різними типами фінансових вимог, обмеження на співпадання вимог та зобов'язань за строками і валютою, а також особливі вимоги до інститутів інфраструктури фінансового ринку.

До основних чинників, які спонукають введення в Україні макропруденційного нагляду та регулювання слід віднести наступні.

По-перше. Вплив світової кризи на фінансову систему України. Першопричиною світової фінансової кризи 2007-2009 рр. була іпотечна криза у США, яка у свою чергу була зумовлена значними обсягами неякісного іпотечного кредитування населення, непрозорістю та не контрольованістю «переплетіння» іпотечного та фондового ринків.

В Україні вплив світової фінансової кризи зумовив обмеження доступу до ринків капіталу, зниження інтересу інвесторів до України. Разом з тим відбулось зниження попиту та цін на експортну продукцію українських виробників, що призвело до втрати ринків збуту, зменшення обсягів експортної виручки та падіння виробництва. Однак не зважаючи на те, що в Україні криза зародилась насамперед у не фінансовій сфері, найбільше постраждав саме фінансовий сектор України, який не зміг протистояти кризовим явищам.

Так, за станом на 01.01.2010 у 10 банках України введено тимчасову адміністрацію, за 14 банками схвалене рішення щодо їх ліквідації. З метою підтримки стабільності банківської системи, уряд України був вимушений у 2009 році провести рекапіталізацію трьох банків на загальну суму 9,5 млрд. грн. На даний час нагальною проблемою вітчизняних банків є накопичення значних обсягів кредитної заборгованості (станом на 01.06.2012 прострочена заборгованість за кредитами в банках становили 78,3 млрд. грн. або 9,55 % від сукупних валових кредитів) [9].

У небанківському фінансовому секторі протягом 2009 р. зупинено 55 ліцензій на провадження діяльності по залученню внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, та 17 ліцензій на провадження діяльності з надання фінансових кредитів; за станом на 01.10.2009 р. призупинені ліцензії на страхову діяльність 14 компаніям, анульовані - 16. У трьох кредитних спілках введено тимчасову адміністрацію. Спостерігається несвоєчасність та неповнота виконання зобов'язань перед клієнтами з боку страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, кредитних спілок, зростання збитковості фінансових установ. Основними причинами цього є: ризикове розміщення страхових резервів (значна частка страхових резервів розміщена у нелістингових цінних паперах); здійснення страхових виплат більшістю страхових компаній за рахунок надходжень страхових платежів; здійснення діяльності на межі рентабельності.

Вплив кризи на вітчизняний фондовий ринок виявився обвалом фондових індексів, що негативно вплинуло на стан фінансових установ. Значного зменшення зазнали обсяги торгів цінними паперами. Так, у 2009 р. обсяг торгів на двох найбільших біржах України скоротився на 40 % та становив 8 млрд. грн. З урахуванням позабіржових угод зменшення обсягів торгів було ще більш вагомим. Це негативно вплинуло на фінансовий результат інститутів спільного інвестування.

Тому особливої актуальності набуває проблема підвищення ефективності регулювання і нагляду за фінансовим сектором в Україні, яка виникає внаслідок чинників, що

розглядатимуться в двох аспектах: через підвищення ступеня незалежності регуляторів фінансових установ та закріплення за державним органом відповідальності за розроблення політики фінансового сектору.

По-друге. Недостатній ступінь незалежності органів регулювання та нагляду за фінансовими установами, яка має прояв через інституційну, операційну та фінансову незалежності.

В умовах фінансової кризи всі органи регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні виявили свою інституційну неготовність до дій у надзвичайних ситуаціях. Законодавством України не визначена відповідальність за стан справ на ринках фінансових послуг відповідних органів та посадових осіб цих органів.

Також досить часто вжиття заходів безпосередньо зачіпає певні політичні чи приватні інтереси (прийняття рішення про обмеження діяльності, ліквідацію банку або його рекапіталізацію). Причиною існування цих недоліків системи регулювання та нагляду є відсутність або недостатній ступінь їх інституційної незалежності.

Незважаючи на значну кількість підтверджень позитивного впливу інституційної незалежності органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором, законодавство України не містить відповідних норм та положень. Політичне керівництво України досі не схильне надавати незалежність органам регулювання та нагляду за фінансовим сектором. Однією з причин є застереження, що широке коло повноважень щодо застосування санкцій органами регулювання та нагляду спричинить їх неконтрольоване застосування до тих, хто не дотримується правил, та не системність встановлення порядків правозастосування.

Так, відповідно до статті 85 Конституції України [5], статті 18 Закону України «Про Національний банк України» [12], Голова Національного банку України призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України більшістю від конституційного складу Верховної Ради України строком на п'ять років. Відповідно, термін перебування Голови на посаді не довший за термін повноважень Президента, а тому може

співпадати з виборчими циклами, що посилює вплив політичного чинника під час призначення Голови Національного банку України. Крім того, серед підстав дострокового звільнення Голови Національного банку України, Закон передбачає відставку за політичними мотивами, за поданням Президента в межах його конституційних повноважень. При цьому Конституція України не передбачає підстав для внесення Президентом України до Верховної Ради України подання щодо звільнення з посади Голови Національного банку України.

Крім того, Закон України «Про Національний банк України» не визначає структурних підрозділів, які забезпечують банківський нагляд, відсутні кваліфікаційні вимоги до їх керівників, строк перебування на посаді [12].

На початку кризи тривалий час залишалась невирішеною проблема підтримки ліквідності банків. Під час кризи Національний банк України не зміг своєчасно впровадити порядок рефінансування банків, оскільки стаття 86 Закону України «Про державний бюджет України на 2009 рік» визначала, що рефінансування банків здійснюється у порядку, затвердженому Національним банком разом з Кабінетом Міністрів України [11]. З огляду на те, що зазначена норма суперечила міжнародним зобов'язанням, взятими українською стороною в межах спільної з Міжнародним валютним фондом угоди «стенд- бай», Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» від 17.03.2009 її було відмінено. Зазначене, загострило проблему захисту прав споживачів. Збільшення кількості та характер звернень громадян до органів регулювання та нагляду свідчать, що, заходи, спрямовані на забезпечення захисту прав споживачів, недостатньо ефективно впливають на запобігання недобросовісному наданню фінансових послуг. Вищезазначене є симптомами недостатньої операційної незалежності регулятора.

Недостатня операційна незалежність регуляторів спричинила недосконалість або навіть відсутність у пруденційному нагляді підходів, зорієнтованих на ризик. Це унеможливило оцінювання кількісної характеристики ризику та якості управління ризиками як на рівні окремої банківської установи, так і банківської системи в цілому. Таким чином, слід

констатувати, що на сьогодні органи регулювання та нагляду за банківською системою не мають змоги контролювати та активно впливати на процес прийняття законодавчих актів з питань регулювання фінансових установ.

На даний час відсутня транспарентність у процедурі ухвалення рішень (недостатній рівень відкритості та прозорості схвалення рішень органами регулювання та нагляду). Усі органи регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні використовують оптимальні канали комунікацій: офіційні сайти у мережі Інтернет, прямі контакти із представниками засобів масової інформації, засідання координаційних та громадських рад, опитування тощо.

Згідно із статтею 5 Закону України «Про Національний банк України» позитивна різниця перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами Національного банку України вноситься до Державного бюджету України [12]. Проте з року в рік законами України «Про Державний бюджет України» встановлюється норма стосовно поквартального перерахування Національним банком України до Державного бюджету України суми коштів, яка ще не отримана, а лише є прогнозованою кошторисом Національного банку як перевищення доходів над витратами. У 2009 році шляхом внесення змін до Закону України «Про Національний банк України» дана норма взагалі встановлена на постійній основі. Фактично відбувається авансове фінансування витрат Державного бюджету України за рахунок перерахувань Національного банку України, розмір яких визначається із порушенням законодавства, що негативно позначається на фінансовій незалежності Національного банку та вимагає здійснення ним додаткової, нічим не забезпеченої емісії, що призводить до прискорення темпів інфляції, девальвації гривні. Все це суттєво обмежує фінансову незалежність Національного банку України.

По-третє. Відсутність законодавчо визначеного органу, який відповідає за розроблення політики фінансового сектору. Криза також виявила проблеми у комунікаціях між існуючими органами регулювання та нагляду. Мова насамперед йде про брак та/або низьку якість статистичної інформації щодо ринків фінансових послуг. Така інформація не дає змогу органам

регулювання та нагляду, а також фінансовим установам чітко спрогнозувати можливі ризики, схвалення певних рішень або реалізації бізнес-планів.

Висновки та подальші розвідки. На сьогодні, в Україні відсутня чітка стратегія реорганізації системи регулювання та нагляду на макропруденційній основі: відсутність конкретних цілей, завдань, ресурсного забезпечення – матеріального, фінансового, кадрового, етапів реалізації стратегії розвитку банківської системи, системи обмежень, ризиків, системи відповідальності; не визначені пріоритети органів виконавчої влади, зокрема Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг України, Національного банку України, банківських установ, їх асоціацій та об'єднань.

Як засвідчила криза, без врахування системних ризиків, регулювання окремих учасників ринку банківських послуг неефективно. Тому, макропруденційне регулювання виступає об'єктивною необхідністю при формуванні стратегії розвитку банківської системи. Вирішення даного питання потребує регулювання функціонування фінансового ринку, діяльності окремих фінансово-кредитних інституцій у взаємодії та розвитку. Особливу увагу слід приділити:

- розробці та удосконаленню методології аналізу стабільності банків на макроекономічному рівні, тобто розвитку банківського регулювання та нагляду на макрорівні (національному та міжнародному);
- удосконалення аналізу та оцінки взаємного впливу мікро- та макро- чинників, які здійснюють вплив на діяльність банків, з метою підтримки стабільного оптимального зростання та розвитку кожного банку, банківської системи, фінансової системи та економіки країни в цілому.

Слід відмітити, що стратегія розвитку банківської системи повинна відповідати інтересам усього суспільства, держави, банків та їх клієнтів. Тому, стратегія розвитку банківської системи повинна бути пов'язана з довгостроковою стратегією соціально-

економічного розвитку України. З цією метою слід підготувати систему довгострокових планів-прогнозів розвитку банківської системи. Основне завдання довгострокового банківського планування міститься у синхронізації політики розвитку банківської системи із завданнями щодо створення довгострокового стабільного оптимального зростання економіки та підвищення рівня і якості життя населення. Засобом досягнення довгострокової збалансованості повинно стати реформування банківської системи у частині змістовного, організаційного та інституціонального аспектів.

Стратегія розвитку банківської системи повинна бути розроблена на варіативній основі та передбачати результати пошукового та проектно-цільового підходів до її розробки та проводитися у три етапи.

Перший етап – розробка та затвердження сценарних умов та основних напрямів державної банківської політики.

Другий етап – розробка та затвердження основних показників розвитку банківської системи (перелік показників та ступінь їх деталізації залежить від пріоритетів середньострокового планування та варіантів прогнозів соціально-економічного розвитку).

Третій етап – розробка довгострокової стратегії, виходячи із затвердженого варіанту основних показників, параметрів в плановому періоді.

Елементами сучасної стратегії і основними інструментами моніторингу її реалізації повинні виступати стратегічна карта, портфель проектів, необхідних для досягнення цілей; їх ресурсне забезпечення; визначення параметрів для оцінки результатів; система інструментів, способів, методів їх досягнення; установи, які будуть здійснювати моніторинг виконання стратегії та підготовчі звітні матеріали для прийняття управлінських рішень; відповідальні органи управління.

Модернізація макроекономічного регулювання у напрямку формування системної оцінки фінансової стійкості банківської системи, у тому числі моніторингу системо утворюючих інститутів як механізму оцінки раннього діагностування фінансових потрясінь, є, з нашої точки

зору, важливим інструментом, але не реалізує в повній мірі можливості регулятора. Підвищення ролі макропруденційного нагляду як складової макроекономічного регулювання міститься, на наш погляд, у комплексному аналізі та оцінці (у тому числі на основі сценарного підходу) взаємозв'язків та взаємозалежностей банківського, суспільного, корпоративного та приватного секторів, з урахуванням рівня їх розвитку та сучасного стану, особливостей державного регулювання економіки, а також впливу фінансового ринку на стабільність банківської системи.

У процесі макропруденційного нагляду доцільно враховувати взаємозалежність банківської системи і реального сектору економіки в контексті їх світових, господарських зв'язків. Тому, необхідно виділити роль макрорегулювання в установленні меж ділової активності банків на кожному етапі економічного циклу, особливо дослідження ролі кредиту у розвитку системних ризиків. Зазначене, обумовлює потребу в обґрунтуванні економічних та логічних меж кредиту та розробки збалансованої системи стимулів та протидії неконтрольованого залучення кредиту у сумнівні фінансові операції та угоди.

Модель макропруденційного регулювання та нагляду, з одного боку, зорієнтована на врахування усього спектру ризиків, спроможних провокувати виникнення системної кризи, а з другого – передбачає у перспективі створення мегарегулятора.

До основних недоліків функціонування єдиного мегарегулятора за фінансовою системою слід віднести: ризик перетворення мегарегулятора у «бюрократичну машину»; збільшення навантаження на Державний бюджет України щодо фінансування розроблення законодавства та організаційних змін; ризик перехідного періоду, насамперед, для банків; збільшення навантаження на Державний бюджет України на утримання регулятора, відсутність макропруденційного нагляду.

З цього приводу, на наш погляд, для України є доцільним запровадження діяльності двох окремих органів регулювання та нагляду (модель «twin peaks») – Служби фінансового нагляду при Національному банку та Регулятора фінансового ринку.

Модель «Twin-peaks» - модель побудови системи нагляду та регулювання, яка передбачає існування двох незалежних регуляторів, один з яких (перебуває у складі центрального банку) здійснює пруденційне регулювання та нагляд за фінансовими установами, а другий (окрема структура, яка підпорядкована Міністерству фінансів) - відповідальний за встановлення правил та здійснення нагляду за діяльністю на фінансових ринках, захист прав інвесторів та споживачів фінансових послуг, а також питання, пов'язані з конкуренцією на фінансових ринках.

Для реалізації даної стратегії необхідно: внести зміни до Закону України «Про Національний банк України» щодо: розширення переліку функцій Національного банку України, зокрема регламентування повноважень щодо регулювання та нагляду за небанківськими фінансовими установами; визначення місії, основних завдань, повноважень та відповідальності керівних органів Національного банку України (Служби фінансового нагляду при Національному банку України); визначення порядку взаємодії Національного банку України та Регулятора фінансового ринку; посилення незалежності Національного банку України; запровадження ефективних механізмів підзвітності перед Верховною Радою України та Урядом.

Створення Регулятора фінансового ринку, у компетенції якого б перебувало: встановлення правил здійснення діяльності на фінансових ринках та нагляд за ними, захист прав інвесторів та споживачів фінансових послуг, а також питання, пов'язані з конкуренцією; визначення основних засад організаційної структури Регулятора фінансового ринку; створення законодавчої бази щодо діяльності

До переваг моделі «Twin-peaks» слід віднести: закріплення відповідальності за розроблення політики фінансового сектору; відсутність ризику перехідного періоду для банківського сектору; запровадження консолідованого нагляду за фінансовими установами; створення єдиної бази даних фінансових установ; спрощення (уніфікація) та зменшення обсягів звітності; відсутність ризику перетворення органу регулювання та нагляду в «бюрократичну

машину»; підвищення професійного рівня співробітників регуляторного органу та фінансових установ на базі учбових закладів Національного банку України; підвищення рівня захисту прав інвесторів і споживачів фінансових послуг.

Таким чином, стратегія макропруденційного регулювання та нагляду повинна передбачати в першу чергу через досягнення результату впливу банківської системи на економіку в цілому з позиції забезпечення стабільного поступового економічного зростання. Особлива увага у стратегії повинна бути приділена оцінці якості управління ризиками та модернізації моделі оцінки фінансової стійкості з урахуванням уроків глобальної фінансової кризи.

Список використаних джерел

1. Закон Додда-Фрэнка [Електронний ресурс]: Финансовая энциклопедия Smart lab. – Режим доступу: <http://smart-lab.ru/finansoviy-slovar/>.
2. Зверяков М.І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В.В. Коваленко //Фінанси України. – 2011. - №6. - С. 13-23.
3. Каурова Н.Н. Макропруденциальное регулирование финансовых рынков / Н.Н. Каурова //Финансовый журнал. – 2012. - №1. – С. 6-18.
4. Ковалев М. Макропруденциальное регулирование – новая функция центробанков / М. Ковалев// Банковский вестник. – 2010. - №11. – 17-24.
5. Конституція України [Електронний ресурс] від 28 червня 1996р. №254к/96–ВР. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/l–doc2.nsf/link1/ Z960254K.html>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
6. Крилова В.В.Визначення ролі центрального банку в системі регулювання та нагляду за фінансовим сектором/ В. В. Крилова, А. О. Крилова //Вісник Української академії банківської справи. - 2010. -№ 2. - С. 27-33.

7. Міщенко В. Базель III: нові підходи до регулювання банківського сектору / В. Міщенко, А. Незнамова // Вісник Національного банку України. – 2011. - №1. – С. 4-9.
8. Науменкова С.В. Нові тенденції в механізмі регулювання фінансового сектору / С.В. Науменкова // Вісник Національного банку України. – 2011. - №12.- С.4-11.
9. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
10. Пацера М. Макропруденційний аналіз-важливий елемент фінансової стабільності / М. Пацера // Вісник Національного банку України.-.2011.-№3. - С.41-42.
11. Про державний бюджет на 2009 рік [Електронний ресурс]: Закон України, затверджений Верховною радою України від 26.12.2008 № 835-VI. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=835-17>.
12. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : закон України від 20.05.1999, №679-X / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
13. Самсонов М.І. Перспектив удосконалення банківського нагляду в Україні / М.І. Самонов //Фінанси, банки, інвестиції (науковий вісник). – 2011. - №4. – С. 89-92.
14. Чуб О.О. Концептуальні засади банківського нагляду в умовах глобалізації/ О. О. Чуб //Фінанси України. - 2009. - № 7. - С. 47-54.
15. Швець Н.Теоретичні домінанти банківського нагляду/ Н. Швець //Банківська справа. - 2010. - № 5. - С. 83-93.
16. Group of Thirty. Enhancing Financial Stability and Resilience: Macroprudential Policy, Tools, and Systems for the Future. – October 2010. Режим доступу: <http://www.group30.org/images/PDF/Macroprudential Report Final.pdf>.
17. Internation Monetary Fund. Financial institutions – Auditing.2 – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.imf.org>.

18. Piet C. The of of term macroprudential: origins and evolution / C. Piet [Электронный ресурс]. – BIS Quarterly Review, march 2010. – Режим доступа: http://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1003h.pdf.